

Haftanın Ortası

Güncel konularla her Çarşamba

9 Kasım 2016

Trump'ın ABD Başkanlığına uyandırdığımız günde, akla hemen Orwell'in yazıları gelirken; insan aynı anda Nostradamus'un konu hakkında herhangi bir kehaneti olup olmadığını düşünecek kadar çaresiz hissediyor.

Brexit ve Boris Johnson arasındaki ilişki, ABD seçimi ve sonucu için de kurulabilir. Ve tabii genişleyerek devam eden bu durumun önümüzdeki yıllarda dünya ölçeğinde yaratacağı sonuçlar da var.

Doların değeri, Fed'in faizini ne yapacağı gibi konuları bu şok içinde önümüzdeki haftaya bırakalım. Şimdilik sadece, Trump'ın ABD başkanlığının, satılan ilk senaryoların aksine Türkiye için, dünya için değişiklik anlamına gelmeyeceğini düşünmenin ne kadar yanıltıcı olabileceğini vurgu yaparak yazıyı bitirelim. Çünkü ister istemez insanın aklı, geçtiğimiz aylarda dünyanın II. Dünya Savaşı öncesi döneme hiç bu kadar benzer bir havayı solumadığını yazan George Friedman'ın makalesine odaklanıyor.

Orta sınıfın öcü

Trump'ın ABD Başkanlığına uyandırdığımız günde, akla hemen Orwell'in yazıları gelirken; insan aynı anda Nostradamus'un konu hakkında herhangi bir kehaneti olup olmadığını düşünecek kadar çaresiz hissediyor.

Özellikle Büyük Durgunluk adıyla tarihe geçen son küresel krizden bu yana, dünyanın birçok ülkesinde yükselen dalganın ABD gibi dünyanın tepesinde oturmakta olan bir ülkede tekrar edilmesinin, şüphesiz çeşitli açıklamaları var. Brexit ve Boris Johnson arasındaki ilişki, ABD seçimi ve sonucu için de kurulabilir. Ve tabii genişleyerek devam eden bu durumun önümüzdeki yıllarda dünya ölçeğinde yaratacağı sonuçlar da var.

Oldukça kısa tutmak niyetiyle, bu hafta bu konulara değinmek önemli.

Nereden çıktı, nasıl gelişti?

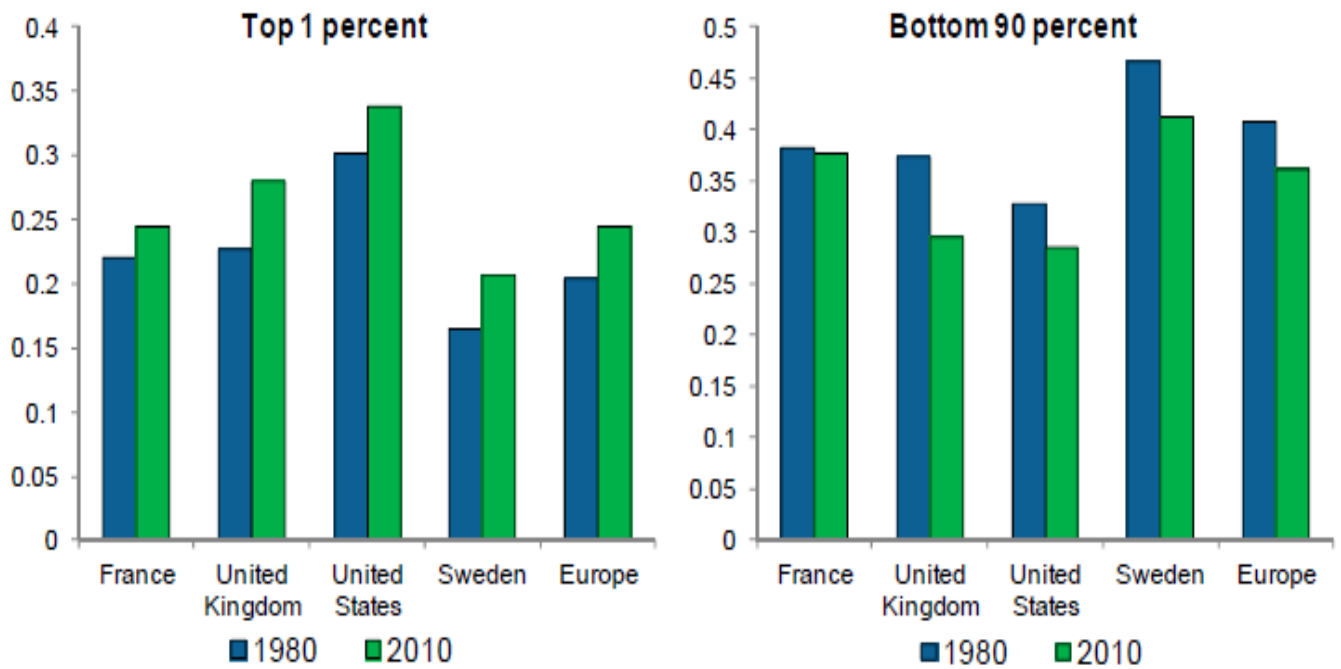
Hızlı bir neden sonuç ilişkisini kurmak bugün itibarıyla kolay. Çünkü filmi dünden geriye doğru sararsak, ne olup bittiği hakkında düşünecek, okuyacak, anlamaya çalışacak yeterince

olay ve zaman oldu aslında. Yine de ortaya çıkan sonuçlar itibarıyla hep beraber sürreal bir paralel evrene geçtiğimiz sanısına kapılmak mümkün.

Brexit, Almanya'nın yerel seçimlerinde düzeni temsil eden Merkel'in aldığı yenilgi, Kolombiya'da on yıllardır süren savaşa son verecek barışın referandumda reddedilmesi, Türkiye'de 7 Haziran-1 Kasım dönemi ve sonrasında yaşananlar, detaya inmeye gerek olmadan genellenebilecek şekilde 2010'dan bu yana Avrupa genelinde yükselen popülist sağ, Orta Doğu'dan kaçan sığınmacılara duyulan tepki, AB genişleme süreçlerinde tartışma noktaları, AB Parlamentosu seçimlerinde Fransa'da yükselen ırkçı söylem...

Tümü tek bir zincirin halkaları ve aynı etkiye tepki olarak doğan bir dinamiğin parçaları. O dinamiğin adı da, daha önce Haftanın Ortası için konu olarak da seçtiğimiz "küreselleşmenin karanlık yüzü". Bugün küreselleşmenin kaybedenleri, yani gelişmiş ülkelerin orta sınıfları, ırkçılık, kadın düşmanlığı ve yabancı düşmanlığı üzerinden kaybettikleri maddi güce karşı isyan ediyorlar.

Grafik 1: Gelir Dağılımı Değişimi 1980 ve 2010: En Yüksek %1 ve En Alt %90

Sources: Piketty (2014); and IMF staff calculations.

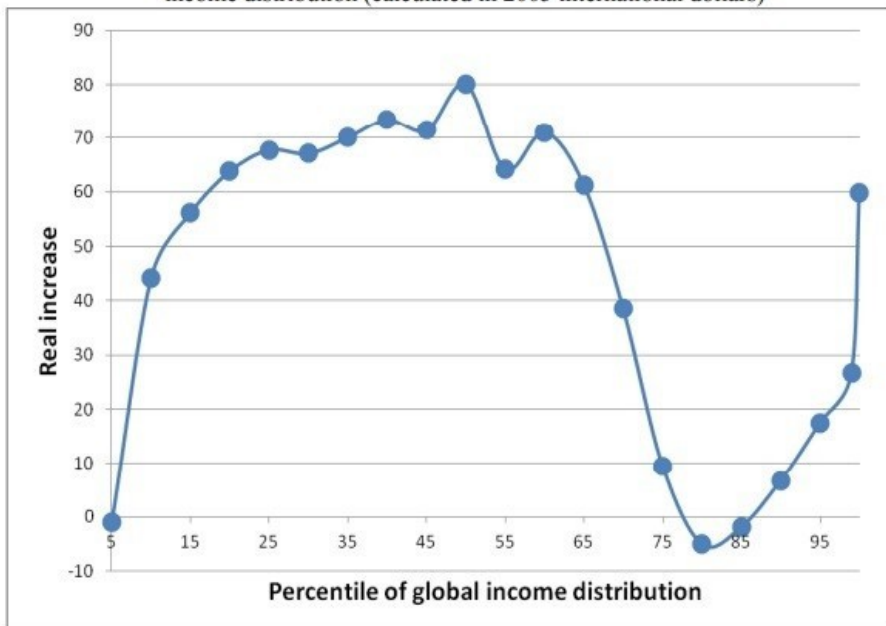
Kaynak: IMF, Egeli & Co.

1980'lerde Reagan ve Thatcher ile başlayan 1990'ların başında SSCB'nin çöküşüyle ivmelenen neo-liberalizmle kol kola ilerleyen küreselleşmenin önemli bacakları artan küresel ticaret, ticari ve finansal açıklık ve tabii internetle dünyaya bağlılık. Fakat bu üçlünün birleşimi sonucunda varılan nokta, 2008 küresel krizi ile şekillenirken, küreselleşme büyük bir çoğunluk adına vaat edilen refahı sağlayamamış durumda. Hızlanan hayat insanları yorarken, yorgunluğa geçecek bir gelir artışı yaşanmadığı gibi, gelir dağılımında önemli bozukluklar oluşmuş durumda. Tabii, küreselleşme öncesinin gelişmiş devletlerinde sorun bu şekilde.

Çalışmalarını "eşitsizlik" konusuna yoğunlaştırmış Branko Milanović tarafından hazırlanan ve "fil" şekliyle ünlü olan grafikte (Grafik 2), bu memnuniyetsizliğin kaynağını izlemek mümkün. Yatay eksendeki dünya nüfusunun gelir gruplarına göre dağılımında, en solda olanlar en fakirler, en sağda olanlar ise bir süredir tartışma konusu olan en zengin %1'lik kesim. Orta bölgede kalanlar ise dünya nüfusunun özellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan yeni ve daha geniş orta sınıfı. %75 ile %90 arasında kalanlar ise gelişmiş ülkelerdeki çalışan ve orta sınıfın düşük gelir sahibi insanları. Dikey eksen 1988-2008 arası söz konusu dilimlerin gelirlerindeki değişim yer alıyor.

Grafik 2: 1988-2008 Değişik Gelir Dilimlerinde Reel Gelir Değişimi

Figure 4. Change in real income between 1988 and 2008 at various percentiles of global income distribution (calculated in 2005 international dollars)

Kaynak: Milenoviç , Egeli & Co.

Geçen süre içinde, en fakirlerin gelirlerinde ne gelişmiş ülkelerde ne de gelişmekte olan ülkelerde bir değişim yok. Halbuki Türkiye'de AKP'nin oy tabanını da kapsayan şekilde "gelişmekte olan ülkelerin yeni oluşmuş orta gelirli sınıfı" küreselleşmeden, sermayenin serbest ve hızlı dolaşımından büyük faydalar sağlamış durumdadır. Gelişmiş ülkelerdeki en zengin %1, üretim merkezlerini başta Çin ve

Hindistan gibi ucuz üretim yapan ülkelere kaydırdıkça; zenginlik, batıdan Asya'nın orta sınıfını kalkındırmaya doğru kaymış durumda. Zengin ülkelerin orta sınıfı ise aynı dönemde, yani 1988-2008 döneminde gelirlerinde önemli kayıplar yaşamış durumdadır. En zengin %5 ise gelirini ciddi oranda daha da artırmış.

Bu grafikten anlaşılan, küreselleşmenin, neo-libareal politikaların özellikle son 20 yılda yeni kazananlar da yarattığı kadar, sert kaybettirenler de oluşturduğu. Daha önce kullandığımız ifadeyle, küreselleşme "gelişmekte olan ülkelerin orta sınıfına ve dünyanın en zenginlerine muazzam faydalar sağlamışken, her taraftaki fakirleri daha fakirleşmiş, gelişmiş ülkelerin orta sınıfını ise gelir açısından yerinde saymanın ötesinde geriletmiş" bir düzen.

Üzerine 2008 küresel krizinin gelmesi ardından merkez bankalarının aldığı önlemler bir anlamda neo-liberal düzende serbest piyasa ekonomisinin askıya alınması; belki de sonlanması anlamına gelirken; bugün politik sahnede ırkçı, aşırı sağcı, milliyetçi-popülist söylemlerle öne çıkanlar da neo-liberal düzende tanımlandığı şekliyle demokrasinin düşüşünü başlatmış görünüyor. Keza, seçim analizlerinden çıkan sonuçlara göre, ABD ve AB'de yükselen radikal sağın destekçileri, söz konusu ülkelerdeki orta sınıflar ve zenginler; neo-liberalizm öncesinin düzen karşıtı işçi sınıfları değil. Zaten bu ülkelerde dünün işçi sınıfına ait olanları, bugünün orta sınıfında. İşçi sınıfını ise artık çevre ülkelerin göçmenleri oluşturmakta.

(<http://www.nytimes.com/interactive/2016/11/08/us/politics/election-exit-polls.html>)

Ya sonra?

Geleceği de yansıtmak adına Brexit ve öncesi olarak sıraladığımız olaylar zincirine şimdi de Trump'ın seçim zaferinin eklenişine, bu açıdan bakmak doğru olur. Önümüzdeki dönemde Almanya'da Merkel'in tahtını kaybetme noktasına gitmesi, Avrupa'da radikal sağ-ırkçı-hadi adını koyalım- faşist söylemin daha etkin hale gelmesi, Fransa'da belki de Le Pen'in

cumhurbaşkanlığına ulaşması, İtalya'da benzer eğilimlerin öne çıkması aynı zincirin halkaları olarak bekliyor olabilir. Bu arada, Orta Doğu'daki savaşın geleceği, demokrasi konusunda yaptırım gücü olan ülkelerin demokrasinin eksik olduğu ülkelerle ilişkilerinin alacağı şekil benzer savrulmaların etkisinde kalabilir. Çin-İran-Rusya, oluşunu izlediğimiz böylesi bir paralel evrende dünyada çok daha büyük sarsıntıların kaynağı haline gelebilir.

ABD elinden kayıp gittiğini düşündüğü "süper güç" konumuna yeniden ulaşmak için Trump ve ekürisi liderliğinde kırıp dökerken, soğuk savaşın diğer güç merkezi Rusya Putin karakterinde bir lider ile daha yüksek riskler almaya girişebilir. Son 30 yılda önemli güç haline gelen Çin resme eklenirken, başkanlık üzerinden orta doğu paylaşımında yer almak hevesinde Erdoğan liderliğindeki Türkiye de bu ciddileşen oyunda aktif rol sahibi olmak isteyebilir.

Bu zincirleme kazalara yenileri eklenmesi sürecinde, bir taraftan da tabii dünya ölçeğinde neo-liberal politikaların defnedilmesi, sakat gelişen küreselleşmenin normalleştirilmesi için çabalar devam edecek. ABD'de yeni başkanın Trump olmasıyla bu çalışmaların seslerinin kısık çıkacağı sonucuna şimdiden varmak mümkün. İşin özünde, radikal söylemlerin bu kadar hızla ve ani şekilde iktidara taşınmasının ardında düşük büyüme-yüksek işsizlik-göç-savaşlar döngüsünün büyüme seviyesinde sıçramalar yaratarak terse çevrilebilmesi yatıyor.

Doların değeri, Fed'in faizini ne yapacağı gibi konuları bu şok içinde önümüzdeki haftaya bırakalım. Şimdilik sadece, Trump'ın ABD başkanlığının satılan ilk senaryoların aksine Türkiye için, dünya için değişiklik anlamına gelmeyeceğini düşünmenin ne kadar yanıltıcı olabileceğini vurgu yaparak yazıyı bitirelim.

Çünkü ister istemez insanın aklı, geçtiğimiz aylarda dünyanın II. Dünya Savaşı öncesi döneme hiç bu kadar benzer bir havayı solumadığını yazan George Friedman'ın makalesine odaklanıyor.

İletişim:

Güldem Atabay Şanlı
Direktör, Araştırma ve Strateji

+90 532 347 82 06
guldem.atabaysanli@egelico.com

Bu doküman Egeli & Co. Portföy Yönetim A.S. ("Egeli & Co." Mersis No: 0-3254-1422-0400018) tarafından hazırlanmıştır. Egeli & Co. SPK düzenlemelerine tabi ve SPK tarafından düzenlenen yetki belgesine sahip, kendine değer yaratmaya adanmış bağımsız bir portföy yönetim şirketidir. (Yetki belgeleri: 03.11.2010 PYS./PY. 35/946 ve 03.11.2010 PYS./YD. 15/946). Portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı hizmeti veren Egeli & Co. 2002 yılından bu yana, dürüst ve seçkin yaklaşımı ile yerli ve yabancı kurumsal yatırımcılara, aile şirketlerine ve özel bireysel portföylere hizmet etmektedir. Başarısı, yatırımcıları için yurtiçi ve yurtdışında geliştirdiği finansal ürünler ile değer yaratma becerisinden gelmektedir. Egeli & Co.'yu diğerlerinden ayıran fark alternatif varlık sınıflarına ve yatırım temalarına odaklanmasıdır. Egeli & Co. Türk sermaye piyasalarındaki alternatif yatırım temaları alanında bulunan geniş bilgi, tecrübe ve geçmiş performansı ile yatırımcıları için uzun vadeli yatırımlarla önemli getiriler yaratmaktadır.

YASAL UYARI:

Bu rapor ve yorumlardaki yazılar, bilgiler ve grafikler, ulaşılabilen kaynaklardan iyi niyetle ve doğruluğu, geçerliliği, etkinliği velhasıl her ne şekilde, suret ve nam altında olursa olsun herhangi bir karara dayanak oluşturması hususunda herhangi bir teminat, garanti oluşturmadan, yalnızca bilgi edinilmesi amacıyla derlenmiştir. Bu belgedeki bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ve güncelliği hakkında gerekli özeni göstermekle birlikte bu bilgilerin güvenilirliği, doğruluğu, güncelliği ve eksiksizliği hakkında hiçbir garanti vermemektedir. (Varsa) Yürürlükteki herhangi bir yasa veya düzenleme ile sorumluluğun sınırlandırılması ölçüde tasarruf olarak, Egeli & Co., yöneticileri, çalışanları, temsilcileri ve ajansları bu belgenin içeriği, hatası veya eksiklerinden ya da bu bilgilere dayanılarak yapılan işlemlerden doğacak her türlü maddi/manevi zararlardan (ihmal olup olmadığı ya da başka bir şekilde olursa da) ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zararlardan dolayı sorumlu tutulamaz. Herhangi bir şirket, sektör, hisse veya yatırım için detaylı ve tam bir analiz değildir. Egeli & Co. her an, hiçbir şekilde ve surette ön ihbara ve/veya ihtaraya gerek kalmaksızın söz konusu bilgileri, tavsiyeleri değiştirebilir ve/veya ortadan kaldırabilir. Bu rapor hangi amaçla olursa olsun çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yayımlanamaz.